

STUDIA POLONIJNE

T. 13 Lublin 1990

ANDRZEJ JAROSZYŃSKI

Lublin

**KURSY JĘZYKA POLSKIEGO I KULTURY POLSKIEJ
DLA STUDENTÓW ZAGRANICZNYCH
W KATOLICKIM UNIWERSYTECIE LUBELSKIM
1974-1987**

I. SZKOŁA LETNIA KULTURY I JĘZYKA POLSKIEGO

Na początku lat siedemdziesiątych władze Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego zapoczątkowały nowy okres dynamicznych kontaktów z zagranicą, w tym z ośrodkami polonijnymi. Powstały w 1972 r. Zakład Duszpasterstwa i Migracji Polonijnej już w 1973 r. czynił próby zorganizowania kursów wakacyjnych dla młodzieży polonijnej, ale nie uzyskano wówczas zgody władz państwowych na ich prowadzenie. Natomiast w porozumieniu z Uniwersytetem Łódzkim zorganizowano 10-dniowy pobyt naukowy dla 35 studentów zagranicznych pod kierunkiem ks. dra Piotra Tarasa i prof. Tadeusza Brajerskiego. Nie zaprzestano jednocześnie wysiłków w celu utworzenia odrębnej placówki dydaktycznej i 25 marca 1974 r. doszło do podpisania umowy z Towarzystwem Łączności z Polonią Zagraniczną „Polonia” w Warszawie o zorganizowanie pierwszego kursu letniego dla młodzieży polonijnej przez nowo powstałą Szkołę Letnią Kultury i Języka Polskiego KUL. Realizacja tego przedsięwzięcia była w dużej mierze możliwa dzięki niemałym wysiłkom ówczesnego rektora KUL-u – ks. prof. Alberta M. Krąpca. Umowa uniwersytetu i towarzystwa „Polonia” stanowiła, że kurs będzie trwał 6 tygodni, a prace Szkoły Letniej będą prowadzone przez dyrekcję mianowaną przez rektora uczelni na okres jednego roku. Ustalono także, że program zajęć będzie leżał w niezależnej kompetencji dyrekcji. Towarzystwo „Polonia” podjęło się pośredniczyć w rekrutacji uczestników za granicą oraz przekazywać opłaty uiszczane przez słuchaczy kursów do budżetu szkoły. Układ ten pozostał w mocy – poza pewnymi modyfikacjami – do dnia dzisiejszego. Kurs w latach 1974-1983 odbywał się w terminie od 11 lipca do 2 sierpnia, a od 1984 r. w dniach od 15 lipca do 25 sierpnia.

Nowo powstała placówka znalazła poparcie i zainteresowanie instytucji polonijnych, które zajmowały się wysyłaniem młodzieży na studia do Polski. Naj-

ważniejsze z nich to: Fundacja Kościuszkowska w Nowym Jorku i Fundacja Reymonta w Toronto. Ponadto rekrutację prowadziły ośrodki współpracujące z KUL-em, takie jak: Loyola University w Chicago, Polskie Zakłady Naukowe w Orchard Lake, Felician College w Chicago oraz Uniwersytet Katolicki w Lueven. Od roku 1982 przyjeżdża corocznie grupa studentów z University of Wisconsin-Milwaukee (kierowana przez prof. M. J. Mikosia), a od 1987 r. nawiązano wymianę z Deamon College w Buffalo. Od kilku lat gościmy też kilkusobowe grupy młodych pracowników ambasad Kanady, Australii, Wielkiej Brytanii, RFN i Norwegii.

Podstawowym celem kursów Szkoły Letniej jest nauka języka polskiego, historii, kultury i problemów współczesnej Polski oraz zapoznanie z najważniejszymi zabytkami i dorobkiem kraju. Generalnie rzecz ujmując, w działalności Szkoły Letniej można wyodrębnić program dydaktyczny oraz turystyczno-rekreacyjny. W okresie od 1974 do 1987 r. stałym udoskonaleniom ulegały formy pracy, lecz jej zasadnicze elementy pozostały niezmiennie.

1. Program dydaktyczny

Nauczanie w Szkole Letniej obejmuje dwa typy zajęć: lektoraty języka polskiego oraz wykłady i seminaria z zakresu historii i kultury polskiej. Nauka języka odbywa się na trzech poziomach: podstawowym, średnim i zaawansowanym, w grupach liczących około 7-10 osób w wymiarze 3 godzin dziennie, z możliwością dodatkowych konsultacji indywidualnych. Kadre lektorów stanowią pracownicy KUL, niektórzy z wieloletnim stażem. W pierwszych latach opiekę naukową nad kursem sprawował prof. Tadeusz Brajerski, a od 1983 r. dr Władysław Makarski. W zajęciach języka polskiego korzystano z pomocy przygotowywanych przez samych nauczycieli, w tym z podręczników wydanych przez KUL; opracowano też własny program zajęć w laboratorium językowym. Wykorzystywano ponadto podręczniki innych ośrodków akademickich. Szkoła prowadzi systematyczne szkolenie lektorów oraz utrzymuje kontakty i wymianę doświadczeń z podobnymi placówkami w Polsce i za granicą.

Ważną częścią programu dydaktycznego są wykłady podzielone na pięć cykli tematycznych: historia Polski, sztuka polska, literatura i teatr, współczesne społeczeństwo polskie, film i muzyka. Wykłady (2 godziny dziennie) są wygłaszane w języku polskim i angielskim, natomiast seminaria popołudniowe – w języku angielskim. Grono wykładowców składa się głównie z pracowników naukowych KUL, ale są także zapraszani specjaliści z innych uniwersytetów, niekiedy również z zagranicy (np. prof. Norman Davies z Anglii). Ci uczestnicy, którzy zdają pozytywnie egzaminy z języka polskiego i wybranych dzie-

dzin wykładów, otrzymują dyplomy KUL oraz tzw. *transcript of studies*, umożliwiające im zaliczenie „kredytów” w macierzystych uczelniach. W sumie program dydaktyczny obejmuje 22 dni nauki, tj. 66 godzin lektoratów języka polskiego, do 10 godzin konsultacji oraz 46 godzin wykładów i seminarium.

Młodzież uczestnicząca w zajęciach Szkoły Letniej – oprócz nauki języka i wykładów – jest zainteresowana różnymi formami bezpośrednich kontaktów i spotkań, które przybliżają im polską kulturę, życie współczesne, a przede wszystkim ludzi. Wychodząc naprzeciw tym oczekiwaniom, organizatorzy proponują bogaty wachlarz imprez. Należą do nich: blok programowy dotyczący folkloru, pokazy filmowe i teatralne, a także nauka polskich tańców i piosenek. Nade wszystko trzeba tu wymienić spotkania z wybitnymi przedstawicielami nauki i sztuki. Ważnym i znaczącym momentem programu, którego nie ma na kursach w innych uniwersytetach, jest audiencja u Prymasa Polski w Warszawie, a także przyjęcie słuchaczy kursu przez rektora Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego.

2. Program turystyczny i rekreacyjny

Imprezy krajoznawcze obejmują wycieczki jednodniowe w okolice Lublina: do Kazimierza, Nałęczowa, Puław, oraz kilkudniowe do Warszawy, Częstochowy, Krakowa i Gdańska. W latach siedemdziesiątych ten program był obszerniejszy i obejmował także Toruń, Poznań, Wrocław i Olsztyn. W ostatnich latach został jednak ograniczony z przyczyn finansowych, ale w zasadzie pozwala uczestnikom zwiedzić najważniejsze miejsca i zabytki kultury narodowej różnych stron kraju.

W czasie wolnym od zajęć dydaktycznych organizowano czynny wypoczynek sportowy (basen, piłka nożna, tenis ziemny i stołowy itp.) oraz wycieczki nad jezioro Rogóźno do ośrodka wypoczynkowego KUL. Odbywały się tam zabawy i dyskoteki, a młodzież przedstawiała własny program artystyczny na specjalnych wieczorkach.

Na powodzenie dotychczasowych kursów składały się również dobre warunki bytowe, stworzone przez Domy Akademickie KUL, w latach 1974-1980 na „Poczekajce” prowadzonej przez ss. urszulanki, a następnie w DA przy ul. Sławińskiego, oraz stołówki uniwersyteckie. W opinii uczestników domy akademickie KUL były dla nich domem rodzinnym.

W czasie swej 15-letniej działalności Szkoła Letnia KUL wypracowała własny profil, wyznaczony głównie przez charakter uczelni, a także poprzez wieloletnie doświadczenie dyrekcji i współpracowników. Można tu również wyróżnić przynajmniej cztery elementy specyficzne dla placówki kulowskiej: 1) uwypuk-

lenie w programie polskości w kontekście chrześcijaństwa; 2) niezależność w doborze tematyki zajęć oraz wykładowców; 3) seminaryjny charakter zajęć; 4) dbałość o uniwersytecki poziom programu i otwartość na różnorodne zainteresowania studentów. Ten charakterystyczny profil szkoły wprowadzano za pomocą następujących zasad i działań dydaktycznych. Zarówno w nauce języka polskiego, jak i w wykładach podkreślano te zagadnienia, których albo nie było, albo ignorowano na kursach w innych uniwersytetach, a które dotyczyły dorobku i znaczenia chrześcijaństwa w Polsce i tysiącletniej więzi Kościoła z narodem. Ważnym wydarzeniem każdego roku było tu spotkanie z Prymasem Polski i innymi dostojnikami Kościoła, a także obecność intelektualistów ze środowisk katolickich. Wykłady, seminaria i odczyty pokazywały możliwie różnorodną panoramę polskiej kultury, bez pomijania problemów trudnych i kontrowersyjnych. Program szkoły był zawsze niezależny od oficjalnych tendencji propagandowych, toteż pojęcie „białych plam” było tu nieznanne. Jednocześnie starano się stworzyć możliwości wzajemnej wymiany poglądów. Szkoła Letnia KUL zapraszała wielu wybitnych intelektualistów i ludzi sztuki. Uczestnicy co roku spotykali się z pisarką Marią Kuncewiczową w jej domu w Kazimierzu, a od kilku lat również z Krzysztofem Zanussi w Bochojnie. Z wykładami gościli m.in. Aleksander Gieysztor, Jan Józef Szczepański, Władysław Bartoszewski, Jerzy Turowicz, Stefan Kisielewski, Tadeusz Mazowiecki, Marcin Król. Wśród wieloletnich wykładowców z KUL-u należy wymienić profesorów: Irenę Sławińską, Jacka Woźniakowskiego, Jana Turowskiego (który był także przez dwa lata dyrektorem Szkoły), ks. Władysława Piwowarskiego, ks. Joachima Kondzielę i innych.

Wiele uwagi poświęcono również takim formom poznawania polskiej kultury, jak: przeglądy filmów, w tym video, wizyty w miejscowych placówkach teatralnych oraz recitale wybitnych artystów, m.in. Krystyny Szostak-Radkovej, Edyty Geppert, koncerty Chóru Akademickiego KUL, zespołu „Scholares Minores” z Poniatojewej, występy zespołów pieśni i tańca, Sceny Plastycznej KUL i teatrów studenckich z Lublina. W czasie wycieczek nie zapomniano oczywiście o spektaklach teatralnych i wizytach w muzeach i galeriach.

Seminaryjny charakter zajęć i dbałość o ich akademicki poziom – to kolejne zasady kierujące działalnością dyrekcji i zespołu wykładowców. Kładziono więc nacisk na to, by zajęcia odbywały się w małych grupach i aby uczestnicy mieli możliwość indywidualnego kontaktu z nauczającymi (popołudniowe konsultacje z języka polskiego). Od początku istnienia szkoły zwracano uwagę na staranny dobór kadry nauczającej, szkolenie lektorów, rozbudowę biblioteki i materiałów dydaktycznych, przestrzeganie wymogów egzaminacyjnych. Wielu studentów przyjeżdżało do Lublina z określonymi celami naukowymi, które w miarę możliwości były przez nich realizowane za pośred-

nictwem i przy indywidualnej pomocy pracowników szkoły. Tego rodzaju opieka naukowa była możliwa dzięki codziennym, bliskim kontaktom kadry ze studentami. Szkoła Letnia KUL jest jedyną placówką tego typu, w której wykłady z historii i kultury polskiej odbywały się w języku polskim i angielskim i gdzie stopniowo eliminowano język angielski z życia szkoły (polski jest tekst programu i ogłoszeń oraz niektóre pokazy filmowe). Kolejne kursy były także okazją do doskonalenia tematyki metod i prowadzenia zajęć dydaktycznych i pozadydaktycznych. Służyły temu zarówno coroczne podsumowujące dyskusje z uczestnikami, jak i oceny zawarte w kwestionariuszach wypełnianych po zakończeniu kursu.

Ważną płaszczyzną pracy szkoły jest działalność informacyjno-wydawnicza. Opublikowano więc w trzech kolejnych edycjach w języku angielskim folder szkoły, plakat *Study-Tour in Poland* oraz coroczne informacje o kursach. Jeśli chodzi o działalność wydawniczą, to rozpoczęła ją pionierska praca z zakresu nauczania języka polskiego dla obcokrajowców, napisana przez ówczesną lektorkę Elżbietę Maliszewską, pt. *Polish Grammar Exercises for Foreign Students* (Lublin 1975). W latach następnych ukazały się pomoce dydaktyczne na temat historii Polski i sztuki polskiej: Urszuli Borkowskiej *An Outline of History of Poland*, Andrzeja Stogi *Some Observations on Old Polish Art*. Na początku lat osiemdziesiątych wspólnie ze Studium Języka i Kultury Polskiej dla Studentów Zagranicznych zapoczątkowano wydawanie Biblioteki Pomocy Dydaktycznych. Prace z tego cyklu są adresowane do cudzoziemców interesujących się kulturą polską i mają ukazać w syntetycznym skrócie to, co w tej kulturze jest odrębne i oryginalne w kontekście europejskim. Serię zapoczątkował zbiór esejów w języku polskim zatytułowany *Literatura polska w kulturze chrześcijańskiej Europy* oraz analogiczny zbiór w języku angielskim pt. *Polish Literature in the Culture of Christian Europe*, jako że Biblioteka Pomocy Naukowych rozwija się dwujęzycznie. Drugi tom cyklu poświęcono tematyce historycznej autorstwa najwybitniejszych historyków polskich. Nosi on tytuł *Naród – Kościół – Kultura. Szkice z historii Polski*. Angielska wersja książki jest obecnie w druku. Należy tu również wspomnieć fakt, że w Redakcji Wydawnictw KUL – przy współpracy zespołu nauczającego szkoły i studium – ukazał się jeden z najbardziej znanych i używanych w kraju i za granicą podręczników do języka polskiego dla anglojęzycznego studenta pt. *Wśród Polaków* pióra dwóch absolwentek uczelni pracujących w Europie Zachodniej – Brygidy Rudzkiej i Zofii Goczółowej.

Ze względu na skromne warunki uniwersytetu kursy letnie są przygotowane zasadniczo dla stu osób. W dotychczasowych zajęciach szkoły wzięło udział 1103 studentów, w tym 680 z USA, 163 z Kanady, 100 z RFN, 54 z Belgii, 35 z Wielkiej Brytanii, ogółem z 25 krajów ze wszystkich kontynentów. Gości-

liśmy uczestników z tak odległych państw, jak Salwador, Meksyk czy Japonia, ale także z NRD i Węgier. Dyrekcja szkoły ma nadzieję, że w latach przyszłych będzie możliwy udział Polaków z ZSRR. W tym względzie jesteśmy jednak uzależnieni od decyzji na szczeblu państwowym. Katolicki Uniwersytet Lubelski oraz Szkoła Letnia czynią starania, aby dotychczasowa praktyka krzywdząca ogromne rzesze Polaków w Związku Radzieckim uległa zmianie na lepsze.

Jeśli chodzi o liczbę uczestników w poszczególnych latach, to kształtowała się ona bardzo nieregularnie. Wpływ na ten stan rzeczy miały zasadniczo dwa czynniki: po pierwsze, dyrekcja szkoły nie przeprowadza rekrutacji bezpośrednio, lecz tylko przez organizacje polonijne, Konsulaty PRL i Towarzystwo „Polonia”; po drugie, liczba uczestników kształtuje się w zależności od ogólnej sytuacji politycznej w Polsce. I tak rekordowymi latami były: r. 1987 – 111, r. 1984 – 105, r. 1974 – 98 osób. Natomiast najmniej uczestników było w 1982 r. (zob. tab. 1). Według prowizorycznych obliczeń ok. 22%

Tab. 1. Liczba słuchaczy Szkoły Letniej Kultury i Języka Polskiego KUL w latach 1974-1987

Kraj	1974	1975	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	Ogółem
Algieria														1	1
Australia											2	2	1	1	6
Austria							1			1				1	3
Belgia	5		1	1	1	7	17	6	5	5	2	3	1		54
Dania										1					1
Finlandia													1		1
Francja							1		1	3	2		1	4	12
Hiszpania					2	2						1		1	6
Holandia			1	3	2			1					1	2	10
Irlandia			1		1					2	3	1			8
Japonia														1	1
Jugosławia		1													1
Kanada	27	12	14	17	2	19	12	5		8	10	2	20	15	163
Meksyk			1												1
Norwegia											1	1		1	3
Nowa Zelandia													1		1
NRD			1		1					1					3
Portugalia												1		1	2
RFN			1	15	11	8	9	3	1	10	12	9	4	17	100
Salwador												1		1	2
Szwajcaria										1					1
Szwecja										1					1
USA	65	54	66	63	62	42	35	49	10	23	71	48	36	54	678
Węgry					1		1					1			3
Wielka Brytania	1		3	2		3	1	3	1	5	2	3		11	35
Razem	98	67	89	101	83	81	77	67	18	61	105	73	66	111	1097

to uczestnicy indywidualni, 78% przyjechało w grupach zorganizowanych; 65% było polskiego pochodzenia, 35% – niepolskiego pochodzenia; 75% studiuje, pozostali to nauczyciele, księża i zakonnice oraz ludzie różnych zawodów. Wśród uczestników zdecydowanie przeważają osoby młode do 25. roku życia (ok. 71%); starsi, którzy ukończyli 60 lat, stanowią 6%.

W ostatnich latach zaobserwowano następujące tendencje wśród słuchaczy szkoły: 1. wzrastającą liczbę młodzieży niepolonijnej; 2. coraz większą liczbę osób, w tym głównie studentów, o określonych zainteresowaniach; 3. większe wymagania odnośnie do poziomu nauczania, pomocy naukowych i indywidualnego toku studiów; 4. rosnącą liczbę osób z RFN i Anglii studiujących slawistykę i mających skryształizowane potrzeby w dziedzinie nauczania.

Uwzględniając powyższe uwagi dyrekcja szkoły zdecydowała zorganizować od 1989 r. drugi, równoległy kurs intensywnej nauki języka polskiego. Okres trwania, część pozadydaktyczna i turystyczna będzie wspólna dla obydwu kursów. Intensywny kurs językowy jest planowany na ok. 130 godzin, włączając w to konwersatoria z historii i kultury, i jest przygotowany dla tych uczestników, którzy interesują się zarówno teoretycznym, jak i praktycznym pogłębieniem znajomości językowych. Natomiast już w 1988 r. Szkoła Letnia zorganizowała po raz pierwszy trzytygodniowy kurs dla nauczycieli z Republiki Irlandii, przygotowany przy współpracy z Irish Teachers Project w Dublinie. Ten kurs będzie się odbywał w dniach od 17 lipca do 7 sierpnia i będzie obejmował wykłady i seminaria z zakresu historii i kultury polskiej, ze specjalnym uwzględnieniem problemów polskiej oświaty i zagadnień społecznych. Grupa 25 nauczycieli irlandzkich spotka się także z przedstawicielami Kościoła oraz środowisk nauczycielskich. Zwiedzi Warszawę, Kraków, Częstochowę i Gdańsk. Zajęcia odbywać się będą w języku angielskim. Koordynacji naukowej podjął się Zakład Pedagogiki KUL. Powołanie odrębnego kursu w ramach prac Szkoły Letniej jest nową inicjatywą i kontynuowanie go w latach następnych ma szansę rozszerzyć i wzbogacić działalność szkoły. Ambicją dyrekcji jest także unowocześnianie i ciągłe wzbogacanie metod i materiałów dydaktycznych. Przewiduje się rozpoczęcie przygotowania kaset video służących do wykładów i lektoratów języka polskiego. Opracowywane są tablice chronologiczne, przewodniki bibliograficzne i zestawy slajdów do poszczególnych tematów. Ważnym elementem są też coroczne sympozja lektorów języka polskiego, prowadzone pod kierownictwem dra Władysława Makarskiego – koordynatora programu językowego – zapoznające nauczycieli Szkoły Letniej z najnowszymi osiągnięciami w tej dziedzinie.

Wydaje się, że przyszłość kursów wakacyjnych leży w kontynuowaniu sprawdzonych wartości z lat ubiegłych, przy równoczesnym wprowadzaniu elementów nowych, wychodzących naprzeciw oczekiwaniom studentów. Chodzi

również o zachowanie odrębności i specyfiki programu w KUL-u. Ponadto w ramach programu zajęcia specjalistyczne muszą być zrównoważone ofertą zajęć, które umożliwiają poznanie ogólnej problematyki kultury polskiej. Podobnie dążenie do uwypuklenia zagadnień współczesnych musi być zrównoważone przedstawieniem narodowego dziedzictwa i tradycji. Oczywiście stosunkowo krótki okres trwania kursu nie pozwala na pełne wprowadzenie tych wszystkich elementów. Niezbędna jest tu rozważna selekcja, zawsze mająca na względzie dobro studentów i naczelne zasady, którym stara się służyć Katolicki Uniwersytet Lubelski.

II. STUDIUM JĘZYKA I KULTURY POLSKIEJ

Studium Języka i Kultury Polskiej jest najmłodszą placówką dydaktyczną KUL-u. Powstało w 1976 r. jako Roczny Kurs dla Cudzoziemców i od początku stanowi integralną część Wydziału Humanistycznego uczelni. Idea specjalnego programu dla cudzoziemców dojrzała jako inicjatywa uniwersytetu przez kilka lat, a jej praktyczna realizacja zbiegła się z ukończeniem kursu w Szkole Letniej w 1976 r., kiedy to grupa studentów wyraziła pragnienie kontynuowania nauki języka i kultury polskiej na naszej uczelni. Rzecznikiem tej grupy była p. Jolanta Siedlecka – lider z ramienia Fundacji Reymonta z Toronto. Ze strony uniwersytetu o zgodę Ministerstwa Nauki Szkolnictwa Wyższego i Techniki starali się: rektor KUL-u o. prof. dr Mieczysław Krąpiec i prorektor – prof. dr Stefan Sawicki, którzy zmagali się także z pierwszymi trudnościami organizacyjnymi. W dniu 15 września 1976 r. Roczny Kurs dla Cudzoziemców rozpoczął swoją działalność z 11 studentami, mając za kierownika doc. dra Wiesława Müllera. Ówczesny limit ustalono na 15 osób; w ostatnich latach liczba osób została podwojona.

Program studium jest adresowany do studentów zagranicznych (polskiego i innego pochodzenia), którzy chcą dobrze opanować język polski i głębiej zrozumieć historię i kulturę polską. Obecny model nauczania jest owocem doświadczeń dydaktycznych i organizacyjnych minionych 8 lat kursu. W roku 1984 nastąpiła reforma profilu nauczania, której towarzyszyła również zmiana nazwy kursu na obowiązującą obecnie. Było to głównie zasługą ówczesnego kierownika studium dra Edwarda Fiały. W efekcie tych ewolucyjnych przemian wprowadzono dwa nowe elementy: po pierwsze, zapoczątkowano trójpoziomowy model nauczania (wobec obowiązującego wcześniej dwupoziomowego modelu; po drugie, wyeliminowano język angielski z wykładów na temat kultury polskiej. Ponadto zaostorzono wymagania egzaminów semestralnych i końcowych.

Studenci odbywają zajęcia w ciągu dwóch semestrów (od 1 października do 30 stycznia oraz od 15 lutego do 30 maja) na trzech poziomach: podstawowym, średnim i zaawansowanym. Plan zajęć w zależności od grup i podziału na semestry przedstawia się w wymiarze tygodniowym następująco:

G r u p a p o d s t a w o w a: semestr I – 23 godziny lektoratu języka polskiego oraz 2 godziny wykładu nt. współczesnej kultury polskiej (wyjątkowo w języku angielskim); semestr II – 22 godziny lektoratu oraz po 2 godziny konwersatorium z historii, literatury i współczesnej kultury w języku polskim;

G r u p a ś r e d n i a: semestr I – ogółem 27 godzin, w tym 18 godzin języka polskiego i 9 godzin wykładów (wraz z grupą wyższą) nt. historii, literatury, sztuki, filmu i współczesnej kultury; semestr II – 16 godzin języka polskiego oraz 11 godzin wykładów (dodatkowy wykład nt. zagadnień społeczno-ekonomicznych);

G r u p a z a a w a n s o w a n a: semestr I – 12 godzin języka polskiego i 12 godzin wykładów razem z grupą średnią oraz wykład o teatrze i prasie polskiej; semestr II – dodatkowe wykłady nt. zagadnień społeczno-ekonomicznych i muzyki.

Jak wynika z powyższego, układ programu jest uzależniony od poziomu opanowania języka. W związku z tym wykłady z kultury polskiej zaczynają się zasadniczo od poziomu średniego. Natomiast grupa podstawowa ma za zadanie przede wszystkim poznać podstawy języka. Każdy poziom oferuje do 25 godzin tygodniowo w małych grupach, a ilość czasu przeznaczona na język jest odwrotnie proporcjonalna do stopnia zaawansowania słuchaczy, czyli największa jest na poziomie podstawowym, a najmniejsza na zaawansowanym. Pozostałe godziny w wyższych grupach przeznaczono na wykłady i seminaria prowadzone w języku polskim, obejmujące bardzo różnorodną tematykę. Wiedza o polskości w jej historycznym i współczesnym wymiarze jest przekazywana również w serii spotkań z zapraszającymi humanistami z naszej uczelni i innych ośrodków. Zresztą słuchacze studium mają wiele okazji do uczestniczenia w odczytach, sympozjach oraz bogatym życiu studenckim KUL-u. Specyficzna atmosfera bliskich kontaktów między profesorami i studentami oraz rozległe kontakty uniwersytetu sprzyjają niewątpliwie rozwojowi intelektualnemu cudzoziemców. Bogaty jest też program towarzyszący. W czasie przerwy zimowej słuchacze studium uczestniczą w dwutygodniowym obozie językowo-wychowawczym w górach, a potem zwiedzają Kraków i Częstochowę. Natomiast w czerwcu kilka dni spędzają na wycieczce w Gdańsku. Zwiedzają także okolice Lublina, Kazimierza, Puław, Nałęczowa oraz Warszawę. Szczególnym momentem pobytu jest także wspólny „opłatek”, świętowany jako spotkanie wigilijne wszystkich cudzoziemców przebywających w uczelni.

Studium stanowi część Wydziału Humanistycznego KUL i jako jedna z sekcji dydaktycznych ma wyłącznie charakter uniwersytecki. Toteż słuchacze studium jako studenci Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego otrzymują legitymację studencką oraz prawo do odpowiednich świadczeń. Jednocześnie podlegają też pewnym rygorom akademickim. Pod koniec pierwszego semestru są zobowiązani do zaliczenia zajęć z języka polskiego i zdania egzaminów ustnych z wybranych przedmiotów wykładowych. Po zakończeniu programu zdają egzaminy ustne i pisemne w formie rocznej pracy z języka polskiego i kultury polskiej. Osoby, które pozytywnie zdały wszystkie egzaminy, otrzymują dyplomy KUL-u. Planuje się wydawanie specjalnych dyplomów, stwierdzających znajomość języka polskiego i metodyki jego nauczania. Tego rodzaju dokument upoważniałby do nauczania języka polskiego za granicą.

Program studium jest na tyle elastyczny, że słuchacze mogą studiować dłużej niż jeden rok, pogłębiając w ten sposób swoją wiedzę. Niekiedy ukończenie kursu rocznego stanowi wprowadzenie do dalszych studiów magisterskich. Liczba absolwentów, którzy podjęli takie studia, stale wzrasta.

Rekrutacją kandydatów do Studium Języka i Kultury Polskiej dla Studentów Zagranicznych zajmują się przedstawiciele Towarzystwa Przyjaciół KUL w Londynie i Ottawie. Kandydat otrzymuje 9-miesięczną wizę pobytową na studia w Polsce na podstawie decyzji Ministerstwa Edukacji Narodowej. Ponadto przyjęcie na kurs wymaga zgody władz uniwersytetu.

Uczestnicy studium otrzymują w ramach stypendium całodzienne wyżywienie i miejsce w Domu Akademickim KUL oraz kieszonkowe. Wysokość opłat ustalają władze KUL.

Od roku 1976 w kolejnych kursach uczestniczyło 190 osób. Największą grupę stanowili studenci z USA – 68 osób, następnie z Kanady – 44, RFN – 17 i Włoch – 11. W roku akademickim 1987/88 gościliśmy najliczniejszy zespół słuchaczy, tj. 29 osób (zob. tab. 2). Wydaje się, że ta liczba zostanie utrzymana w następnych latach.

Trzeba tu nadmienić, że wśród uczestników kursu rocznego byli też pracownicy ambasad RFN, Australii i Kanady przygotowujący się pod względem językowym do pracy w swoich placówkach. Większość słuchaczy to studenci, głównie o kierunku slawistycznym.

Tab. 2. Kurs Roczny (1976-1984) i Studium (od 1984 r.) Języka i Kultury Polskiej dla Studentów Zagranicznych KUL

Kraj	76/77	77/78	78/79	79/80	80/81	81/82	82/83	83/84	84/85	85/86	86/87	87/88	Ogółem
Argentyna		1	2							1			4
Australia				1	1	4	1		1		1	1	10
Belgia			1			1		2	1	1	2	1	9
Francja										1	1	1	3
Hiszpania										1			1
Holandia											1		1
Irlandia										1	1	1	3
Kanada	4	5	2	4	2	6	5	5	4	2	2	3	44
Norwegia									2	1			3
RFN			1		3	1	2	1	2	3	2	2	17
Szwajcaria								1		2			3
Szwecja						1					1	1	3
USA	7	1	3	9	3	8	7	6	6	6	5	7	68
Węgry												2	2
Wielka Brytania				2		1				1	1	3	8
Włochy								1			3	7	11
Razem	11	7	9	16	9	21	15	16	16	20	20	29	190

Odpowiedni nabór kandydatów jest stałą troską kierownictwa kursu. Poczyniono już pewne kroki, aby nawiązać współpracę z instytutami slawistyki na amerykańskich, kanadyjskich i zachodnioeuropejskich uniwersytetach. Ma to doprowadzić do większej stabilności studiującej młodzieży, a jednocześnie pozwoli na wymianę doświadczeń oraz podręczników i pomocy naukowych. Przykładem tych kontaktów jest zapoczątkowana w tym roku współpraca z Deamon College w Buffalo, York University w Toronto i z uniwersytetami w Glasgow i Londynie. Wydaje się jednak, że w tej dziedzinie tkwią jeszcze duże możliwości, którym w przyszłości należałoby poświęcić więcej uwagi i działania.

Podobnie jak Szkoła Letnia, tak i Kurs Roczny, a potem studium rozwijały – w ramach swych skromnych możliwości – działalność informacyjną i wydawniczą. I tak w 1979 r. wydano folder *Catholic University of Lublin. Year-Long Course in Polish Language and Culture* przygotowany przez ówczesnego sekretarza kursu Piotra Gacha, następnie plakat *Why not study Polish at Poland's only Catholic University* według projektu Zofii Kopel-Szulc, i wreszcie szczegółowy zarys programu *Catholic University of Lublin. Intensive Course in Polish Language and Culture for Foreign Students*. Ta 90-stronicowa publikacja zawiera – oprócz programu – spis lektur, informację o programie towarzyszącym i regulamin studiów. W 1988 r. wspólnie ze Szkołą Letnią wydano w języku polskim i angielskim jednostronicowy informator *Kursy Języka i Kultury Polskiej dla Studentów Zagranicznych*.

Jeśli chodzi natomiast o działalność wydawniczą, to opublikowano trzy książki w serii Biblioteka Pomocy Naukowej, o których już była mowa powy-

zej. W przygotowaniu znajduje się książka na temat historii sztuki polskiej, opracowywana przez profesorów z Katedry Historii Sztuki KUL.

Jak już wspomniano, większość uczestników kursów letnich, a także rocznych, stanowią osoby polskiego pochodzenia. Nie jest to grupa jednolita lub różniąca się w wyraźnym stopniu do innych. Wśród Polonusów około jedna trzecia to potomkowie starej emigracji, głównie z USA. W wielu wypadkach przyjeżdżają oni ze znajomością niepoprawnej, „zamerykanizowanej” polszczyzny. Są jednak silnie emocjonalnie związani z krajem przodków, w którym upatrują lub próbują odszukać korzenie swej tożsamości. Następną grupą są dzieci emigracji powojennej. Charakteryzują się większą świadomością kulturową i polityczną, lecz zarazem większym stopniem racjonalizacji swego stosunku do spraw polskich. I wreszcie najmniej liczna grupa, która pojawiła się w ostatnich latach, to pokolenie dzieci najnowszej emigracji lat siedemdziesiątych i osiemdziesiątych. Do tej kategorii należą przeważnie urodzeni w Polsce. Z ogólnej obserwacji grupy młodzieży polonijnej można wyprowadzić następujące wnioski. Po pierwsze, mają oni silniejszy stereotyp Polski niż cudzoziemcy i ich pobyt w kraju przodków często prowadzi do zmiany czy zachwiania tych wyobrażeń. Po drugie, wykazują większe zainteresowanie folklorem, zwyczajami i obyczajowością polską niż ich koledzy niepolskiego pochodzenia. Po trzecie wreszcie, dla wielu z Polonusów pobyt na KUL-u jest pierwszym zetknięciem się z uniwersytetem i wobec tego spełnia pewną rolę promocji społecznej i intelektualnej. Trzeba też podkreślić, że znaczna większość osób, które potem kontynuują studia na KUL-u, wywodzi się właśnie z grupy polskiego pochodzenia. W kilku wypadkach decydują się także na pozostanie w Polsce na stałe.

*

Katolicki Uniwersytet Lubelski zawsze starał się być uczelnią otwartą i służyć wymianie myśli zarówno na płaszczyźnie krajowej, jak i międzynarodowej. Szkoła Letnia i studium dla studentów zagranicznych spełniają ważne zadanie zwłaszcza w rozszerzaniu i pogłębianiu regularnych kontaktów z zagranicą. KUL stał się jednym z najważniejszych ośrodków nauczania języka polskiego dla obcokrajowców, a nade wszystko wprowadzania ich w polskość. Naczelnym bowiem zadaniem jest tu wprowadzanie w fundamentalne wartości, motywy i problemy polskiej tożsamości. Ambicją kierownictwa i pracowników obu instytucji jest to, aby ich studenci, poprzez opanowanie języka i wiedzy, mogli zrozumieć polskość w całej jej różnorodności i bogactwie. Wydaje się, że w czasie 15-letniej działalności szkoły i 12-letniej studium wypracowano taki profil nauczania i pracy ze studentami, który spełnia ten cel. Wypada też podkreślić, że poprzez tę działalność na swój sposób i w skromnym wymiarze

spłaca dług zaciągnięty wobec Polonii świata, która zwłaszcza po wojnie wspierała moralnie i materialnie tę lubelską uczelnię. Pozytywne opinie uczestników o kursach i stałe zainteresowanie skupisk polonijnych tą formą pracy KUL-u stanowi najlepszy dowód na potrzebę ich istnienia i dalszego rozwoju. Nie można w tym miejscu pominąć osobistego aspektu – nawiązywania przyjaźni i kontaktów między wykładowcami i uczestnikami, a także między samymi studentami, którzy często tworzą nieformalne grupy przyjaciół KUL-u i utrzymują długotrwałe więzy współpracy z uniwersytetem. Absolwenci naszych kursów niewątpliwie rozszerzają „obecność” i znaczenie KUL-u za granicą, a tym samym polskiej kultury i nauki.

Kończąc ten zarys dziejów kursów języka i kultury polskiej dla studentów zagranicznych, nie sposób nie wspomnieć choćby niektórych spośród tych osób, które bezpośrednio ponosiły odpowiedzialność za ich przygotowanie i przebieg, a zwłaszcza tych, którzy pracowali tu wiele lat. Podkreślić więc należy zasługi prof. dra Jana Turowskiego – wieloletniego dyrektora Szkoły Letniej, dra Piotra Skerisa – wicedyrektora, a następnie dyrektora szkoły i kierownika Kursu Roczno w latach 1979-1982, dra Edwarda Fiały, pełniącego kolejno funkcję lektora, wykładowcy i szefa obydwu placówek, a także mgr Jadwigi Gach, dra Piotra Gacha, mgra Bogumiła Pietrasiewicza, mgr Marii Wilczańskiej oraz wielu innych, których nie sposób tu wymienić, a których umiejętności, zapał i poświęcenie kształtowały i kształtują dzisiejsze oblicze tej części uniwersytetu. Piszący te słowa, jako ich współpracownik od roku 1974, a także kierujący obydwooma placówkami, składa im za to szczere podziękowanie.

PUBLIKACJE SZKOŁY LETNIEJ I STUDIUM JĘZYKA I KULTURY POLSKIEJ

1. B o r k o w s k a U.: *An Outline of History of Poland*. Lublin 1981.
2. B o r k o w s k a U.: *Zarys dziejów Polski*. Lublin 1981.
3. M a l i s z e w s k a E.: *Polish Grammar Exercises for Foreign Students*. Lublin 1974.
4. *Naród–Kościół–Kultura. Szkice z historii Polski*. Pod red. A. Chruszczewskiego, E. Fiały, B. Pietrasiewicza, J. Skarbka. Lublin 1986.
5. *Catholic University of Lublin. Intensive Course in Polish Language and Culture for Foreign Students*. Lublin 1986.
6. *Polish Literature in the Culture of Christian Europe*. Pod red. E. Fiały, B. Pietrasiewicza. Lublin 1983.
7. *Literatura polska w kulturze chrześcijańskiej Europy*. Pod red. E. Fiały, B. Pietrasiewicza. Lublin 1983.
8. R u d z k a B., G o c z o ł o w a Z.: *Wśród Polaków. Polish for Foreign Students*. Cz. 1. Lublin 1977; wyd. 2 – 1988.
9. R u d z k a B.: *Wśród Polaków. Polish for Foreign Students*. Cz. 2. Lublin 1988.
10. S t o g a A.: *Some Observations on Old Polish Art*. Lublin 1981.

BIBLIOGRAFIA

Bibliografia nie obejmuje artykułów z prasy codziennej

- F i a ł a E.: *10 lat Szkoły Letniej KUL*. „Tygodnik Powszechny” 1983 nr 29.
- F i a ł a E.: *Studium Języka i Kultury Polskiej na KUL*. „Tygodnik Powszechny” 1984 nr 7.
- F i a ł a E.: *Wprowadzenie w polskość na KUL*. „Akcent” 1987 nr 3 s. 172-175.
- G a c h J.: *Szkoła Letnia Kultury i Języka Polskiego*. „Biuletyn Informacyjny KUL” 1977 nr 1 s. 75-78; zob. także coroczne sprawozdania z działalności szkoły i studium.
- G a c h P.: *Kurs Roczny dla Studentów Zagranicznych*. „Studia Polonijne” 5:1983 s. 346-348.
- J a r o s z y ń s k i A.: *Czerpiąc z dwóch źródeł*. „Polska” 1979 nr 6 s. 7-8.
- J a r o s z y ń s k i A.: *Catholic University of Lublin: Summer Sessions*. „Polish Links” [Kra-ków] z maja 1986 r. s. 5-8.
- J a r o s z y ń s k i A.: *Summer Sessions at KUL*. „Związkowiec” [Toronto] z dn. 29 maja 1986 r.
- M i c h a ł s k i W.: *Wracają jak ptaki...* „Kierunki” 1980 nr 9.
- S ó j k a - W i l m a n s k i K.: *Kursy letnie języka i kultury polskiej*. „Związkowiec” [Toronto] z 5 lutego 1988 r.
- W ą t r ó b s k i L.: *Szkoła Letnia Kultury i Języka Polskiego na KUL*. „Hejnał Mariacki” 1978 nr 11.
- W o j c i e c h o w s k i N.: *Młodzież polonijna na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim*. „Hej-nał Mariacki” 1976 nr 6.
- W i l c z a ń s k a M.: *Szkoła Letnia Kultury i Języka Polskiego w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim*. „Gazeta Niedzielną” [Londyn] z dn. 19 listopada 1986 r.

COURSES OF POLISH LANGUAGE AND CULTURE
FOR FOREIGNERS AT THE CATHOLIC UNIVERSITY OF LUBLIN
1974-1987

S u m m a r y

The present article outlines the history, distinctive features and aims of the two programmes of studies for foreign students run at the Catholic University of Lublin; the Summer School of Polish Language and Culture, established 1974, and the Intensive Course in Polish Language and Culture, established 1976. Both institutions are intended for young people, mainly of Polish origin, and aim to familiarize students with the heritage and culture of Poland and to improve their knowledge of the Polish language through a special programme of studies. The following features are emphasized as specific for the courses: teaching Polishness in the context of Christian milieu, independent curricula, and individual and flexible methods of teaching. Plans for future developments are also included. Diagrams, tables and a list of publications accompany this most comprehensive so far presentation of the two institutions.